

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXVII. Štev. 17 (857)

T R S T - 14. novembra 1975

150 lir

Nadaljnji korak naprej

Zunanja ministra Rumor in Minić sta podpisala sporazum med Italijo in Jugoslavijo

V ponedeljek, 10. t.m. sta italijanski minister za zunanje zadeve Mariano Rumor in podpredsednik zveznega izvršnega sveta SFRJ in zvezni sekretar za zunanje zadeve Miloš Minić podpisala sporazum o obmejnih in drugih vprašanjih. Za to priliko sta se srečala v nekem kraju blizu Ancone.

S podpisom sprazuma med Italijo in Jugoslavijo je bil storjen pomemben korak naprej v smeri dokončne ureditve mejnih in drugih vprašanj.

Sporazum morata ratificirati še parlamenta obeh držav. Šele na to bodo njegova določila stopila v veljavo.

Ze samo dejstvo, da bo dokončno rešeno vprašanje meja, ki je mnogokrat in marsikje motilo sicer dobre odnose med obema državama, je izredno pozitivno in

bo konkretno prispevalo k utrjevanju miru in sodelovanja ne le med sosedi temveč na mnogo širšem območju.

Za tržaško in sploh obmejno gospodarstvo bodo pobude, ki jih predvideva sporazum pomenile pomemben dejavnik. S predvideno industrijsko prosto cono na meji se utegne tudi tržaško gospodarstvo, ki se nahaja v hudi stiski, krepko opomoči.

Za nas Slovence je važno to, da bodo določila posebnega statuta londonskega sporazuma o soglasju, ostala v veljavi. Ta določila pa bi se morala dopolniti in raztegniti na vsa področja dežele, kjer prebivajo Slovenci, torej tudi na območje goriške in videmske pokrajine.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Po životarjenju tudi formalna kriza deželne uprave

Ustvariti je treba dejanski preokret

Dne 7. novembra, po razpravi, ki se je nadaljevala na treh sejah, je deželni svet — kot je predvideno po statutu — sprejel na znanje odstop predsednika in celotnega deželnega odbora. S tem formalnim aktom se je uradno odprla kriza v deželi. Toda kriza, (kot je tudi bralcem Dela znano) se je dejansko začela že mnogo prej.

Neposreden razlog za to krizo (ki je že druga v obdobju enega leta), je bil sklep PSI, da umakne svoje predstavnike iz deželnega odbora in torej iz dosedanje večine. Toda izvor krize sega dlje. Socialisti so s svojo odločitvijo dali pozitiven doprinos k razjasnjevanju. To smo tudi povedali med razpravo v deželnem svetu. Vzroke krize je treba iskati v težkem gospodarskem položaju, ki ga je še bolj otežila deželna politika, ki ne ustreza

potrebam in ne zahtevam, ki jih postavlja enotno delavci, izvoljene krajevne skupščine in proizvajalni sloji.

Ze ob premostitvi prejšnje krize (s sporazumom, ki smo ga negativno ocenili) je postalo jasno, da je potrebna in nujna resnična preusmeritev v deželi. Deželna dejavnost se je omejevala na nadaljevanje po starih smernicah na osnovi starih in sektorjalnih zakonov, brez slehernega prenavljanja. Kljub določenim obvezam, ki jih je sprejela, ni pristopila k reševanju perečih vprašanj; ni pristopila k gospodarskemu načrtovanju in ne k urbanističnemu načrtovanju; ni pristopila niti k decentralizaciji sredstev in oblasti v korist občin in kompenzorialnih skupnosti; ni pristopila k reševanju temeljnih vprašanj

MARIO COLLI

(Nadaljevanje na 8. strani)

Dežela naj rešuje tudi specifična vprašanja slovenske manjšine

Po dveh dnevih obširne razprave je pretekli teden deželni svet Furlanije-Juljske krajine vzel na znanje odstop deželnega odbora. To je bil neizbežen zaključek sporov in nesoglasij v upravljanju dežele in trdovratnosti krščanske demokracije, ki se ni zmla, ne hotela prilagoditi novi politični stvarnosti, ki se je porodila z volitvami 15. junija. Stabilnost deželnega odbora, s katerim se je krščanska demokracija v naši deželi rada in vedno ponášala, je odklenkala, ker so tovariši socialisti prišli do spoznanja, da s stranko, zaprto do vseh političnih in drugih novosti, ki so se izoblikovale v drugih deželah, niso mogli več deliti nobene odgovornosti.

Desetletna doba leve sredine je zaključena, lahko rečemo, da je klavarno propadla. Zapustila pa nam je težko in zaskrbljivo gospodarsko krizo in mnogo nerešenih družbenih problemov. Zapušča nam centralistično birokratsko deželno ureditev, v kateri ni bilo mesta za koristno sodelovanje s krajevnimi ustanovami. Tem ustanovam je omejevala pristojnost. Prav tako ni hotela ustanoviti medobčinske skupnosti (komprensorije), uspravala je delovanje gorskih skupnosti, katerim ni dodelila pomembnih kompetenc zapopadenih v državnem zakonu, prav tako pa jim ni dodelila denarnih sredstev, medtem ko je bila vedno širokogrudna v podpori in financiranju dejavnosti industrijcev, veleposesnikov, industrijskih kon itd. in ne da bi taka politika zasledovala večjo in boljše proizvodnjo in ustvarila nova delovna mesta.

Slovenska narodna skupnost ni in ne more obžalovati, da je tak deželni odbor bil prisiljen odstopiti in to ker ničesar vidnejšega in pozitivnega ni storil in ukrepal v njeno korist. Izven nekaterih izjav dobre volje in skromne, nezadostne podpore nekaterim slovenskim ustanovam, leva sredina ni storila ničesar v korist Slovencev v deželi. Naj navedem samo dva postranska a važna primera: Letos proslavljamo 30-letnico osvoboditve; v tej zvezi in na naše prizadevanje so nam odgovorni činitelji dežele obljubili nekaj finančne podpore za Tržaški partizanski pevski zbor in za postavitev spomenika padlim v Podgori pri Gorici; tudi teh dveh obveznosti niso izpolnili. Tudi zato pravimo, da doba leve sredine in diskriminacije, doba obljub in obveznosti, neizpolnjenih in neuresničenih, se mora zaključiti in začeti se mora nova doba z novim deželnim odborom, ki naj bo izraz novih hotenj in interesov slovenskega in italijanskega delovnega ljudstva, odprt v spoznanju nove naprednejše stvarnosti, ki si utira pot v vsej državi. Zato novi odbor, ki bo izšel iz sedanje

DUŠAN LOVRIHA

(Nadaljevanje na 8. strani)

O sporazumu med Italijo in Jugoslavijo

(Nadaljevanje s 1. strani)

Vendar pa naše narodnostne pravice ne bi smele biti odvisne samo od določil posebnega statuta. Za učinkovito zaščito in vsestranski razvoj naše narodnostne skupnosti v deželi Furlaniji-Juljski krajini je slej ko prej potreben zakon. Zadevni predlogi so bili predloženi v obeh zbornicah parlamenta in na osnovi teh predlogov bi morali čimprej sprejeti tak zakon, ki bi vsestransko ustrezal potrebam in zahtevam narodnostne skupnosti.

Po podpisu sporazuma med Italijo in Jugoslavijo je italijanski zunanji minister Mariano Rumor izjavil:

— Listine, ki smo jih podpisali in ki jih morata ratificirati oba parlamenta, dokončno urejajo meje med obema državama, v podrobnosti vključujejo vsa s tem povezana vprašanja in določajo specifične ukrepe za sodelovanje na obmejnih področjih. S tem se začne izvajati program širokega sodelovanja, ki se vključuje v sklop najširšega okvira mednarodnih odnosov in v konkretno ocenitev koristi prebivalcev področja, kateremu želimo ohraniti in zjamčiti vlogo ter zgodovinsko-kulturne značilnosti, kakor tudi objektivne potrebe na juridicnem in gospodarskem področju.

Današnji dogodek dokončno zaključuje obdobje v italijansko-jugoslovanskih odnosih, ki se je v tridesetih povojnih letih izmenično razvijalo, včasih celo v ostrih kontrapozicijah s postopnim, toda vedno intenzivnim obdobju konstruktivnega dialoga in stvarnega sodelovanja.

To ozračje je izraz stremljenja po miru, ki ga zasledujeta vladi Italije in Jugoslavije. Osnovna značilnost tega razvoja je predvsem v vzajemnem in iskrenem razumevanju, ki ga potrjujejo številni in vedno bolj tesni odnosi na vseh področjih. Ne moremo pa prikrivati dejstva, da je bil negotov položaj na naših mejah vzrok zaskrbljenosti.

Rumor: "Ustvarili smo mejo, ki nas ne ločuje temveč združuje"

Sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo dobiva odločnejši zagon v teh dogovorih, ki zahtevajo zaradi stvarne narave, trdne in stvarne pobude. V tem smislu ti dogovori — ki po eni strani zaključujejo zgodovinski dogodek, v katerem ne moremo prikrivati grenkega in človeško vzeto težkega odmeva, po drugi strani pa so v korist obeh držav, v korist prizadetega prebivalstva — pomenijo novo obdobje zблиževanja, obdobje skupnih načrtov in skupnega dela. Ti dogovori nas obvezujejo, da odpremo novo stran medsebojnih odnosov, stran, ki jo je treba v celoti napisati, ki pa je že sedaj v obojestransko korist.

Z dogovori smo ustvarili obmejno področje, odprto sodelovanju med obema državama, odprto okrepitvi človeških in materialnih sredstev dežele, ovrednotenju geoekonomskega perspektiv, ki bo moralo

spodbudno delovati in spodbujati cvetoče delovne pobude; področje, ki ne bo smelo biti sredstvo sporov in napetosti, temveč bo moralo opogumljati čimbolj usklajeno in programirano dvostransko sodelovanje. Ustvarili smo mejo, ki nas ne ločuje, temveč nas združuje.

Podpredsednik zveznega izvršnega sveta in sekretar za zunanje zadeve SFRJ Miloš Minić pa je izjavil:

— S podpisom teh pomembnih dokumentov smo uspešno končali delo, pri katerem smo skupaj dlje časa delali v medsebojnem razumevanju, potrpežljivo, s čutom realnosti in za procese aktualnih evropskih in svetovnih mednarodnih odnosov.

Podpisali smo izredno pomembne dokumente, ki odpirajo novo pomembno obdobje za vsestranski razvoj sodelovanja in prijateljstva med obema državama. V razpravah, ki so potekale v obeh parlamentih in v odzivu široke javnosti smo videli, da narodi naših obeh dežel pozdravljajo in podpirajo politiko sporazumevanja in sodelovanja, ki sta ga obe vladi jasno pokazali v tem zapletenem in za vse strani občutljivem vprašanju.

Minić: "Pospesimo uveljavljanje vseh manjšinskih pravic"

Podpisani sporazumi so nov dokaz in potrdilo, da je v odnosih med državami mogoče uspešno urejati težavna in občutljiva vprašanja, kadar je na obeh straneh volja za ureditev ob spoštovanju enakopravnosti in obojestranskih koristi.

Donočno smo določili mejo med obema državama na kopnem in na morju. Meja med Jugoslavijo in Italijo pa je že pred sedanjiimi sporazumi veljala za eno najbolj odprtih meja v Evropi. Prepričani smo, da bo po uveljavitvi tega sporazuma meja še bolj odprta za potovanje ljudi, za kulturno izmenjavo in za široko gospodarsko sodelovanje. Prebivalstvo, ki živi ob meji dobiva s temi sporazumi nove elemente varnosti, ki mu omogočajo še bolj svobodno komuniciranje ter vsestranski miren in varen razvoj.

Jugoslavija se je v svoji politiki do narodnosti, oziroma do narodnostnih manjšin vedno ravnala po načelu, da zagotavljanje vseh pogojev za vsestranski razvoj manjšin ustreza predvsem interesom narodnostne manjšine, vendar pa tudi demokratičnemu in naprednemu razvoju vse dežele, ter da je hkrati pomemben element in močan dejavnik za sodelovanje med državami in narodi, zlasti še med sosednjimi državami.

Podpis tega sporazuma daje možnost za nadaljnjo potrditev takšne vloge italijanske narodnostne manjšine v Jugoslaviji in jugoslovanske manjšine v Italiji. Naši vladi imata častno dolžnost, da s svojimi notranjimi ukrepi za demokratičen razvoj in na temelju sporazuma, ki smo ga podpisali, ob spoštovanju načel ustanovne listine Organizacije združenih

narodov in drugih mednarodnih dokumentov, pospešimo uveljavljanje vseh manjšinskih pravic. Tako bodo narodnostne manjšine na temelju še popolnejše zaščite in uveljavljanja svojih pravic imele vlogo pomembnega pozitivnega dejavnika v dobrih sosedskih in prijateljskih odnosih med našima državama.

V gospodarskem sodelovanju smo dosegli zares velike rezultate kljub težavam, ki so posledica splošnih gospodarskih gibanj v svetu, kljub problemom, do katerih prihaja v medsebojni izmenjavi. S sporazumom o izboljšanju gospodarskega sodelovanja med našima državama polagamo širše in bolj vsebinske temelje za razvoj na vseh področjih, zlasti še ob meji.

Ustanovitev proste industrijske cone, vodnogospodarske rešitve, ureditev komunikacijskih vprašanj ter sodelovanje na Jadranu in v njegovih pristaniščih bodo pospešile dinamični razvoj vseh odnosov med našima državama.

Tržaške, goriške in videmske sporazume o maloobmejnem blagovnem in osebnem prometu je mogoče v tem smislu razširiti in obogatiti z novimi oblikami sodelovanja.

Stabilni in razviti odnosi med Jugoslavijo in Italijo so nedvomno eden izrazitih primerov doslednega ravnanja v duhu helsinških sklepov in njihovega konkretnega uveljavljanja.

Naši državi sta blizu geografskega področja, ki je še vedno obremenjeno z resnimi krizami in problemi. Naši dobri sosedski in prijateljski odnosi niso le dejavnik miru in zaupanja, marveč hkrati neposredno prispevajo k zagotavljanju ugodnejših pogojev za nujno reševanje neurejenih perečih mednarodnih vprašanj, zlasti v Sredozemlju. Jadransko morje, ki je bilo že doslej nekako zunaj vojaške tekme, naj bo v prihodnosti še bolj jezero miru in sodelovanja.

Gorica

Odpri bodo četrti razred na slovenskem zavodu za trgovino

Na goriškem slovenskem strokovnem zavodu za trgovino bodo odpri četrti razred. Tako je odredil prosvetni minister.

Kot je znano, je prosvetno ministrstvo svojčas sklenilo, da na omenjenem zavodu ne bo četrtega razreda, ker da je premalo učencev. Ta ukrep, ki ni upošteval dejstva, da gre za manjšinski zavod, za katerega ne morejo veljati enake norme kot za zavode večinskega naroda, je sprožil val protestov.

Enotne in odločne akcije za preklic prvotne odredbe so rodile pozitivne sadove.

Tudi naš poslanec Albin Škerk je posredoval na pristojnem mestu v Rimu. Ministrstvu je posredoval potrebno dokumentacijo, ki je odločilno pripomogla k temu, da se bo pouk na omenjenem zavodu nadaljeval.

KRAJEVNE UPRAVE

Politična kriza na tržaški občini

Za stvaren korak naprej je nujno potrebna mobilizacija vseh energij

Z odstopom socialističnega odbornika Hreščaka, nato pa celotnega levosredinskega odbora z županom Spaccinijem na čelu, se je tudi formalno odprla politična kriza tržaške občinske uprave. Kriza je, resnici na ljubo, lebdela nad tržaško občinsko palačo dalj časa, vsekakor pa zadnje mesece od poletja sem. Morda bi bilo pretirano poenostavljanje reči, da je kriza posledica izida volitev sredi junija, ni pa naključje, če je takrat bila zapečatenjena njena usoda. Levosredinska koalicija petih strank (tradicionalnim levosredinskim zaveznikom se je pri nas pridružila tudi "Slovenska skupnost") je namreč šepala že skoraj poldruugo leto. Ne toliko na programih (slednji so bili zapisani), temveč pri njihovem izvajanju in torej politični volji, da se lepe besede prenesejo v življensko stvarnost.

Kdo je pozabil, kako je lokalni italijanski tržaški tednik, decembra 1972, ko smo izvolili sedanji občinski svet, zmagovalno zapisal: "Zmagal je Marcello", misleč mitizirano figuro tržaškega župana, ki naj bi posebej tehnokratsko učinkovitost upravitelja in odprto politično linijo tržaške morotejske skupine v krščanski demokraciji, ki je tedaj bila strnjena in, kot se temu pravi, "na vrhu vala". Od tistega decembra nas ločuje kratko obdobje, vendar so se miti učinkovitosti razbili ob čeri pomanjkanja politične volje. Lahko je bilo začrtati programe, tudi polne visokodonečih (čeprav prevečkrat omejenih ali previdnih) besed, težje pa je bilo pristopiti k reševanju resničnih problemov tržaškega mesta.

Morda lahko navedemo le nekaj problemov, za katere smo komunisti sodili, da so "ključni", ne da bi pri tem zmanjševali pomena drugih: odločen nastop v obrambo tržaškega gospodarstva, okrepitev socialnih uslug (šole, vrtci), demokratična decentralizacija, urbanistična ureditev mesta in Krasa, zaščita interesov slovenskega prebivalstva, zdravstveni in prevozniki konzorcij. Od tega lahko rečemo samo za poslednji dve točki, da sta bili (po dveletni zamudi) zadovoljivo rešeni, ali točneje, se začneta reševati, predvsem na pritisk sindikatov in komunistov.

Čemu se je mit o "učinkovitosti" razblinil? Verjetno zato, ker je v Trstu, kot sicer v Italiji, za stvarno reševanje hudih socialnih in gospodarskih problemov potrebno predvsem dvoje: odločna politična volja in podpora širokih ljudskih slojev. Oboje pa je mogo-

če samo s spremenjeno politiko, kjer vsakokrat naletimo na temeljno vprašanje odnosa do delavskega gibanja in njegovih organizacij, sindikatov, komunistične partije, socialistične stranke. Če je slednja bila zadnjih deset let "v koaliciji" (ne na oblasti), je tudi reš, da je s svojo prisotnostjo v levosredinskem zavezništvu dokazala predvsem eno: ni mogoče izvajati reformatorske politike, se pravi stopiti na prste privilegiranim slojem, če sloni politično zavezništvo na pogoju razdelitve delavskega gibanja med opozicijo in večino, torej na diskriminaciji do komunistov.

Iz tega spoznanja izhajajo tudi socialistični tovariši, ki so sprožili krizo. Ne v trenutku, ko bi občinski (ali deželni) odbor delala s polno paro, temveč v času, ko je vsaka upravno-politična dejavnost omrtvičena zaradi nesposobnosti krščanske demokracije, ki ne zna in noče "izbirati" med nasprotujočimi si pritiski nanjo.

Komunisti smo, skupaj s socialističnimi tovariši, opozorili že sredi letošnjega poletja, da se kriza objektivno postavlja kot vprašanje programov, njihove vsebine in tempov izvajanja, nikakor pa ne kot vprašanje "organigramov" zavezništev. Jasno, gre nam za to, da se programi in njihova vsebina določijo na najbolj odprt način, brez diskriminacij, izhajajoč iz spoznanja, kako pomembno je konstruktivno soočanje z delavskim gibanjem, sindikati in KPI.

Konkretno govorjeno, če se omejimo zgolj na vprašanja Slovencev, nam gre za to, da se preneha s slepomišenjem in izmikanjem glede nekaterih bistvenih vprašanj, o katerih mora občinska uprava nekaj narediti. Resolucije, pisma, stališča in lepe besede ne zadostujejo, so lahko celo žalitev za resnost naših problemov.

Nekaj primerov? Vzemimo vprašanje uporabe slovenskega jezika v izvoljenih svetih. Ker je to že ustaljena praksa v naprednih in slovenskih občinah, gre za vprašanje, ki zadeva tržaško pokrajino in občinski svet. Povsod smo se za to zavzeli komunisti, socialisti in predstavniki "Slovenske skupnosti". Zadnji so z rešitvijo tega vprašanja celo pogojili svoje nadaljnje sodelovanje v koaliciji, ki podpira pokrajinski odbor dr. Zanettija. In vendar se krščanska demokracija ni premaknila z mrtve točke, ki je zanjo neobgljeno pismo, odposlano predsedstvu rimske vlade. Komunisti menimo, da je vprašanje uporabe slovenščine v teh dveh izvoljenih

organih treba v praksi potrditi takoj, vsekakor pa v okviru celokupnega reševanja naših manjšinskih vprašanj na pokrajinski in občinski ravni. Naj omenimo še vsaj nekaj teh problemov: poimenovanje ulic in trgov pa zalužnih Slovencev, dvojezični krajevni smerokazi in napisi, uradovanje v slovenščini, zaposlovanje ustreznega števila Slovencev v občinskih in pokrajinskih uradih, tudi na vodilna mesta. Poleg "jezikovnih" pa so še druga vprašanja, ki močno trkajo na vrata. Med temi so vprašanja slovenskega šolstva in otroškega varstva. Gre predvsem za strukture: naše šole so utesnjene, manjkajo prostori, kot manjkajo prostori za slovenske otroške vrtce (slednje anahronistično še upravlja ustanova ONAIRC). So pa tudi sistemsko nepopolne. Perspektive, ki se odpirajo tudi vsled večjega sodelovanja na industrijski ravni med Jugoslavijo in Italijo, narekujejo dolžnosti delavci in krajevnim oblastem, da se resno in odločilno lotijo vprašanja izpopolnitve slovenskega šolstva z industrijskim zavodom in poklicno-usposabljalni tečajji za Slovencev. Rešiti je še treba vprašanje končne stalnosti našega gledališča, podpore naši kulturni in športni dejavnosti, publicizacije "Glasbene matice" itd.

Za vse te stvari je levosredinska koalicija občasno in tolažilno zavzemala meglena stališča in nekakšne obveze, storjenega pa je bilo le bore malo. Sedaj se odpira vprašanje, kako si zavihati rokave in se lotiti dela. Zato pa je ključno vprašanje pritiska na Krščansko demokracijo, naj spremeni svoja dosedanja stališča. Enotnost KPI in PSI, tesnejše sodelovanje s "Slovensko skupnostjo", enotni pritisk vseh slovenskih organizacij in ustanov nam mora zagotoviti spremembo temeljnih usmeritev dosedanje krajeвне politike.

Komunisti pa bomo morali, v tem okviru, vložiti polno mero svojih naporov, treznega in realističnega političnega razuma, zavedati pa se moramo, da je za vsak stvaren korak naprej potrebna mobilizacija vseh energij, osvestitev in angažiranje širokih ljudskih slojev, v našem primeru vseh Slovencev. Kajti samo to je porok za uspeh boja, ko ne gre za stolčke ali nove formule, pač pa za reševanje odprtih vprašanj in politične preusmeritve dosedanje prakse.

STOJAN SPETIČ

Občinski svet v Dolini je na seji, ki je bila v četrtek, 13. t.m., odobril prispevke godbama in prosvetnim društvom (pri glasovanju za te podpore so se svetovalci Slovenske skupnosti vzdržali). Prosvetno društvo "V. Vodnil" bo prejelo 150.000 lir, p.d. "F. Prešeren" 150.000, p.d. "Slovenec" 150.000, p.d. "Slaveo" 150.000, p.d. "F. Venturini" 200.000, p.d. v Mačkoljah 100.000, Rod Modrega vala 50.000, godba iz Doline 100.000 in godba iz Ricmanj 100.000 lir.

Zasedanje občinskega sveta v Dolini

Ena izmed najbolj "vročih" sej no-voizvoljenega občinskega sveta v Dolini je bila dne. 23. oktobra oziroma 30. oktobra 1975 (četrti oziroma peti seja po vrstnem redu), na kateri so med drugim razpravljali najprej o resoluciji v zvezi s sporazumom med Italijo in Jugoslavijo (resolucijo je naš list objavil v prejšnji številki. Op. uredn.), nato pa o programski izjavi. Po zaključku formalnih postavk dnevnega reda se je prišla na vrsto postavka o upravno-političnem programu občinske uprave za obdobje petih let (1975-1980).

Potem, ko je župan tovarš Edvin Švab prebral ter obrazložil program občinske uprave (program je bil izdelan na osnovi dogovora med KPI in PSI), se je razvila plodna razprava. Zaradi pozne ure so razpravo odnosi sejo prenesli na naslednji četrtek t.j. na 30. oktober.

V razpravo je prvi posegel svetovalec KPI Boris Mihalič. Politično je dopolnil poročilo župana ter zelo kritično ocenil stališče deželne in pokrajinskega vodstva krščanske demokracije. (Govor tov. Mihaliča objavljamo na drugem mestu. Op. uredn.). Nato je govoril predstavnik Slovenske skupnosti dr. Tul. Pozitivno je ocenil nekatere točke programa. Za njim pa je spregovoril predstavnik demokristjanske skupine Gerli. Prisotni so pričakovali, da bo kritičen in celo polemičen do programa in da bo vsaj omenil bistvena vprašanja kot so: dvojezičnost, industrijalizacija, šolstvo itd., a vsega tega ni bilo. Niti pet minut trajajočega govora ni posvetil tako važni točki kot je program, pač pa je napadal KPI in njeno politiko. Dejal je, da KPI s svojim zgodovinskim kompromisom "skuša uničiti krščansko demokracijo s tem, da priteguje vse politične sile na svoj tir in da želi uvesti totalitarizem v državi."

Za Gerlijem je spregovoril svetovalec Slovenske skupnosti Boris Gombač. Bolj kot polemične bi označil strupene besede, ki jih je izrekel na račun občinske uprave. Med drugim je dejal, da "občinska uprava odnosno KPI z odprtimi rokami sprejema industrijo, da ni naredila nič za to, da bi jo preprečila, da dopušča da je kapital v italijanskih rokah" ipd. Med govorom je obdolžil župana, da laže. Tu pa so se stvari zatakile in na koncu se je moral preklicati izrečene besede.

Predstavnik socialistov tov. Pečenik je poudaril, da bi morala biti opozicija bolj konstruktivna in da ne bi smela tlačiti, kar izdela večina.

Zadnji je na seji govoril načelnik komunistične skupine tov. Švara. Potem, ko je orisal pomen zmage na volitvah 15. junija in preokreta, do katerega je prišlo v mnogih deželah, pokrajinah in občinah, je kritično ocenil politiko prvakov krščanske demokracije.

Sejo je zaključil župan. Pozitivno je ocenil poseg svetovalca SS dr. Tula, ni pa seveda mogel enako oceniti zaletavega posega svetovalca Gombača. Tu velja bežno omeniti besede, ki jih je o tem izrekel župan: "Tak kot je sod, tako vino priteče iz njega". Obširneje je analiziral poseg svetovalca Gerlija. Med drugim je dejal, da "ni mogoče iti mimo takih vprašanj kot so dvojezičnost, avtonomija krajevnih uprav, šolstvo, urbanistika ipd. Krščanska demokracija ne more govoriti (in delati) v Trstu eno, v Dolini pa drugo". Sicer pa je župan dopustil možnost povrnitve k zadevni razpravi saj bo imela krščanska demokracija celih pet let časa, da spremeni svoja stališča do večinske uprave.

BREST

Za nov način upravljanja

Na seji občinskega sveta v Dolini je govoril tudi svetovalec KPI BORIS MIHALIČ. Njegov govor objavljamo v nekoliko skrajšani obliki.

— V državi in posebno v naši deželi je gospodarsko in politično stanje v globoki krizi. Formula levega centra je v celoti propadla. K propadu te formule so pripomogle volitve 15. junija. Toda 15. junij ni uničil samo levi center ampak ves mehanizem raznih formul. Tako, kot smo pričakovali, se je zgodilo tudi v deželi, kjer je odprta kriza.

Kdo je dal povod in je torej kriv, da je prišlo do te krize, je povsem jasno. V vsej državi, v številnih deželah je prišlo po junijskih volitvah do velikih sprememb. Skoraj povsod je prišlo do konfrontacije s komunisti. Skoraj povsod so prišli do zaključka, da je nujno, da skupno rešujejo, kar se rešiti da.

Tudi linija novega vsedravnega tajnika krščanske demokracije je taka, da daje možnosti deželnim, pokrajinskim in

občinskim vodstvom stranke, da se ravna jo in delujejo v tem duhu. Toda vodstvo krščanske demokracije v deželi Furlaniji-Julijski krajini je vsa dejstva prezrlo in se ni hotelo sprijazniti s tem, da so po junijskih volitvah nastale velike spremembe. To vodstvo odklanja vsakršno možnost pogovora s komunisti.

Res je, kot sem že dejal, da je razpad levega centra na vseh ravneh posledica volitev 15. junija, toda obstaja še drugo dejstvo: levi center ni bil sposoben reševati pereča vprašanja.

Eno od zelo pomembnih vprašanj je nov način vladanja, kar naj bi pomenilo v prvi vrsti prenehanje diskriminacije na škodo velike delavske stranke, kakršna je KPI ter sporazumevanje in sodelovanje med vsemi demokratičnimi silami. Brez takega sodelovanja in brez novega načina vladanja, če se lahko tako izrazim, ne bo mogoče rešiti problemov, ki nas tarejo, predvsem problemov bistvenega značaja, kot sta gospodarski razvoj in napredek.

Iz teh dejstev izhaja logika, ki je prevladovala tudi v krogih tovaršev socia-

listov. S tem, da so izstopili iz deželne odbora, so odprli v deželni političnem življenju novo vrzel, ki pa daje možnosti novih oblik vladanja.

Vprašujemo se, kaj bo storila krščanska demokracija? Kako bo reagirala? Ali se bo sprijaznila z dejstvom, da mora zavzeti nov tir v svoji politiki?

Zatem je tov. Mihalič govoril o vprašanjih, ki so v zvezi s sporazumom med Italijo in Jugoslavijo. Med drugim je dejal:

— Ne bom ponavljal besed, ki so bile izrečene že na prejšnji seji našega občinskega sveta, ponovno pa poudarjam, da pozdravljamo sporazum med Italijo in Jugoslavijo kot nov korak naprej k utrjevanju dobrih sosedskih odnosov med obema državama. Rad bi še poudaril obstoj naše narodnostne manjšine in kako se bo razvijal odnos manjšina-večina, oziroma vlada po tem sporazumu.

Vsa ta leta smo bili Slovenci razdeljeni v tri kategorije. Drznil bi se celo reči v dve kategoriji in sicer tržaški in goriški Slovenci, ker beneški Slovenci, kot pripadniki nekega naroda, po mnenju določenih vladajočih krogov, naj ne bi obstajali. Določeni krogi smatrajo, da so beneški Slovenci povsem integrirani z večinskim narodom, govoreči jezik pa smatrajo kot neko narečno mešanico. Vemo pa (in to vedo tudi vladajoči krogi!), da ta del našega naroda živi, kar potrjujejo tudi razne iniciative, ki se zadnja leta čedalje bolj množijo. Poznamo zgodovino beneških Slovencev in vemo, zakaj so toliko let molčali, vemo, da so živeli v terorju. Toda prišel je čas, da tudi oni doživljajo svoj preporod.

Govornik je nato obravnaval nekatera vprašanja kmetijstva. Dejal je:

— V naši deželi je precej razsežnih površin, na katerih bi se kmetijstvo lahko razvijalo in postalo trdna gospodarska osnova. Toda vsem je znano, da to področje hira in obstaja čedalje problem tretje kategorije, za katerega so bile in so še vodilne politične oblasti precej gluhe.

Deželno področje je razdeljeno na razna kmetijska področja. Eno teh področij je tržaška pokrajina, za katero je bilo investirana prav malo, storjenega pa še manj. Oglejmo si le par podatkov. Po končani vojni je bilo na Krasu preko 6.000 glav goveje živine, danes jih je še okrog 2.000. V naši občini je bilo v prvih povojnih letih preko 2.000 glav goveje živine, danes, razen Gročane, lahko na prstih preštejemo število goveje živine. Že ti podatki nam dokazujejo, koliko je bilo storjenega, to se pravi, da ni bilo koraka naprej, pač pa sta bila storjena dva koraka nazaj.

Naša napredna občinska uprava bo še naprej podpirala sleherno pobudo na kmetijskem področju. Zato pozdravljamo pobudo naših občanov, ki so ustanovili zadrugo "Dolga Krona". Tej pobudi bi morale slediti še druge.

Tovariš Mihalič je nato prešel k obravnavanju šolskih vprašanj. Dejal je:

— Preden si ogledamo stanje šolstva v naši občini, si moramo ogledati situacijo v državi, v deželi in v tržaški občini. Pomanjkanje poslopij, nehigijski prostori, dvojne ali celo trojne izmene. Večini otrok je zaprt dostop v otroške vrtce. Vendar pa ni povsod tako. Kjer komunisti

in druge napredne sile upravljajo občino — naj si bo v velikih mestih kot so npr. Bologna ali Modena, ali v majhnem mestu kot so Milje, ali v naši občini — je stanje mnogo boljše, čeravno so naše občine dobile sorazmerno toliko sredstev kot druge — ali pa celo manj.

Ko gledamo stanje v naši občini ne moremo mimo dejstva, da imamo pri nas dvojno šolo: slovensko in italijansko. To je zahtevalo in zahteva od naših uprav mnogo večje stroške.

Govori se, da bodo razpustili ustanovo ONAIRC. Kdo naj prevzame vrtce? Država ali dežela? Ali bodo tudi vrtce naložili v breme občini? In, ali bodo, v tem primeru, nakazali občini sredstva, ki jih sedaj prejema pravkar omenjena ustanova? Ali bodo zahtevali, naj se občina odpove nujnim javnim delom zato da bo vzdrževala vrtce?

Svoj poseg v razpravi je tovariš Mihalič zaključil takole:

— Za rešitev politične in upravne krize je potrebno, da se spoštujejo načela ustave, ki pravijo, da se država deli na dežele, pokrajine in občine. Ni dovolj da so ta načela samo zapisana, treba je, da se uresničujejo in to v praven smislu. Treba je nuditi vsem tem ustanovam čim širšo avtonomijo, pristojnost in finančna sredstva, da lahko v demokratičnem razvoju igrajo pozitivno vlogo.

Slabo stanje šolstva v državi in deželi bo imelo pri nas, za našo občino, hude posledice kajti sedaj država in dežela nakazujeta sredstva najprej za tiste kraje, kjer so potrebe večje in šele kasneje bomo prišli mi na vrsto. (če bomo sploh kdaj prišli!). Ne samo da bomo s težavo dobili nova sredstva, celo tista, ki nam so jih dajali dosedaj, nam odtegujejo. Letos ni naša občina prejela še nobenega sporočila glede prispevka za vzdrževanje šol.

Ko bo dežela Furlanija-Juljska krajina izšla iz politične krize, se bo morala soočiti s takimi in podobnimi problemi, o katerih govorimo. Začeti bo morala novo politiko do krajevnih ustanov, to se pravi nehati s takim centralističnim sistemom kontrole, ki duši krajevne ustanove; nuditi čimveč možnosti vsestranskega razvoja, da lahko omenjene ustanove rešujejo pereče probleme socialnega in gospodarskega značaja. Z novo zakonodajo bi morala dežela odpraviti birokratsko ter vse druge oblike kontrole nad delovanjem občinskih uprav, razpisati ustanovitev kompenzorijev, ki bi združevali več občin skupaj s tem, da bi enotno in lažje reševali probleme urbanistike, zdravstva, javnih prevozov, gospodarskega načrtovanja, šolstva, kulture itd. Prav tako bi morala dežela spremeniti zakon o gorskih skupnostih, s katerim bi zagotovila možnosti ter denarna sredstva, da bi tudi naša gorska skupnost mogla izvajati programe, ki so ji pristojni že v obstoječem zakonu.

GLASBENA MATICA - TRST

Sezona 1975/76

III. Abonmajski koncert

v sredo 26. novembra 1975 ob 20.30 uri v Kulturnem domu v Trstu

TRIO LORENZ

Kampanja za včlanjevanje v KPI

Te dni, ko je v teku kampanja včlanjevanja v KPI za leto 1976, je važno, da skrbimo ne le za obnovo izkaznic onih tovarišev, ki so že člani partije, temveč še posebej za to, da včlanimo nove tovariše.

Izidi volitev 15. junija nas postavljajo pred nujno nalogo, da med volivci, ki so zaupali svoj glas komunistični partiji, poiščemo nove člane ter jim izročimo partijsko izkaznico. Med našimi ljudmi je izredno dosti takih, ki so "dozoreli" in so pripravljeni stopiti v naše vrste. Mnogi izmed njih so že mnogo časa naši sodelavci, zvesti raznašalci našega tiska, vztrajni propagandisti idej in politike komunistične partije. Te ljudi je treba povabiti, naj postanejo naši člani.

Da je mnogo naših volivcev, ki so že "dozoreli" za vstop v KPI nam dokazuje dejstvo, da se nam nekateri spontano približujejo in prosijo za vpis. Če se bodo torej naši tovariši v krajevnih sekcijah, tovarniških celicah in tovariši, ki delajo v raznih ustanovah približali volivcem, in jih povabili, naj vstopijo v partijo, bodo prav gotovo v mnogih primerih naleteli na pozitiven odziv.

Okrepitev KPI je silno potrebna v teh časih, ko vodimo težak boj za zagotovitev delovnih mest, za reforme in splošen politični preokret v državi in deželi ter za nov način upravljanja v občinah, mestih in pokrajinah, v teh časih, ko pozivamo prebivalstvo k sodelovanju in samoupravljanju ter ga spodbujamo, naj se izreče in naj nastopa, naj spremlja naše boje in nam pomaga.

Okrepitev partije je potrebna povsod, na deloviščih, v raznih ustanovah, v izvoljenih svetih, krajevnih konzultah, rajonskih odborih. V vseh krajih se mora naša prisotnost izboljšati in okrepiti. Naša prisotnost mora postati kvalitetnejša in učinkovitejša povsod, tako tam, kjer smo opozicijska sila, ki se zavzema za demokratično rešitev stotero vprašanj, kakor tudi tam, kjer že upravljamo. Povsod je treba dokazovati, da smo partija "čistih rok", partija, ki vodi jasne račune in ki hoče delovati z vseljudsko podporo in udeležbo.

Slovenski tovariši se morajo še posebej zavedati potrebe, da se komunistična partija še bolj utrdi in uveljavi ne le za to, da bo uspešneje vodila nadaljnje boje za demokracijo, svobodo, proti fašističnim pojavom, za družbene reforme, za delo, za preureditve na področju kulture, za napredovanje šolstva itd., temveč tudi zato, ker je njen močnejši nastop potreben za dokončno doseg pravic, ki nam kot narodnosti skupnosti pripadajo in za dejansko in popolno enakopravnost.

Možnosti rekrutacije novih članov, ki bi nam pomagali pri delu in v bojih, v vodenju velikih kampanj, je neizpodbitno mnogo. To pričajo nekatere naše sekcije,

Zaradi pomanjkanju prostora smo morali več prispevkov naših sodelavcev odložiti. Prosimo za razumevanje.

UREDNIŠTVO

ki so ne le pozitivno zaključile včlanjevanje dosedanjih članov, temveč vpisale tudi nove tovariše (v Zgoniku so na primer dosedaj vpisali 6 novih tovarišev, pri Sv. Ivanu 9).

Teh možnosti pa je veliko ne le v Trstu in na Goriškem, temveč tudi v videmski pokrajini, kjer prav v zadnjih časih beležimo razvejanost dejavnost med tamkajšnjim slovenskim prebivalstvom, obenem ne malo simpatije do KPI njenih bojev, njene linije in njenega prizadevanja za dokončno ureditev statusa manjšine.

Za to naj se tovariši krepko lotijo dela, da bomo postali ne le politično in ideološko, temveč tudi organizacijsko močnejši in sposobnejši.

JELKA GERBEC

Tudi v najzapadnejšem delu devinsko-nabrežinske občine bodo postavili spomenik padlim v NOB. V ta namen so v samem Devinu že nabrali nad 700.000 lir.

O tej pomembni pobudi bomo prihodnjič objavili daljši zapis.

UREDNIŠTVO

V italijanskih šolah naj bi poučevali tudi slovenski jezik

Poslanci KPI Albin Škerk, Mario Lizzero in Domenico Menichino so naslovili prosvetnemu ministru pismeno vprašanje, v katerem ga vprašujejo, kaj namerava ukreniti za to, da se bo odredba njegovega ministrstva z dne 20. septembra 1971 števil. 001/STC izvajala tudi v naši deželi. Omenjena odredba, ki je bila svojčas poslana deželnim šolskim skrbništvom in drugim pristojnim uradam, predvideva uvedbo pouka "drugega jezika" tudi v šolah z italijanskim učnim jezikom. Točka 34 odredbe pravi "sembra opportuno sottolineare il particolare valore che assumono sia l'insegnamento dell'italiano per i gruppi alloglotti, sia l'insegnamento della seconda lingua per il gruppo italiano".

POSLSANSKO VPRAŠANJE O SLOVENSKI TELEVIZIJI

Poslanec Albin Škerk je te dni poslal ministru za pošto in telekomunikacije poslansko vprašanje, v katerem ga vprašuje, kaj namerava ukreniti za to, da bodo tudi v Beneški Sloveniji lahko sprejemali programe slovenske televizije.

Kot je znano, državljani francoskega jezika, ki živijo v deželi Aosta sprejemajo program francoske radiotelevizije, državljani nemškega jezika v bocijski pokrajini pa sprejemanjo oddaje avstrijske odnosno nemške radiotelevizije.

Izredna slovesnost v Gročani

Odkritje spomenika padlim v NOB

Tudi Gročana ima svoj partizanski spomenik. Postavili so ga zavedni prebivalci te vasi in Peska v sodelovanju z dolinsko občinsko upravo in borčevskimi organizacijami; postavili so ga v trajen spomin 8 svojim vaščanom, ki so padli v NOB.

Spomenik v Gročani so slovesno odkrili v nedeljo 9. t.m.. Slovesnosti se je, navzlic izredno neugodnemu vremenu, udeležila velika množica. Prisotni so bili tudi številni predstavniki krajevnih oblasti, zastopniki borčevskih organizacij iz Trsta, Gorice in iz obmejnih občin Slovenije, zastopniki občine Kočevje, ki je pobratena z dolinsko občino, in drugi.

Na slovesnosti so govorili: domačin Anton Petaros, ki je zastopal krajevni

tradicij in duha narodno osvobodilne borbe. Za naše ljudi in za te kraje pomeni junaška doba borbe proti fašizmu in nacizmu zgodovinsko resnico, ravno tako pomenijo naši spomeniki padlim borcem neizbrisno zgodovinsko resnico in nas spominja na naš doprinos k zmagi.

To je resnica, ki jo mi starejši zvesto čuvamo in ohranjamo; resnica, ki jo prepuščamo in moramo izročiti kot najdražjo doto našim otrokom.

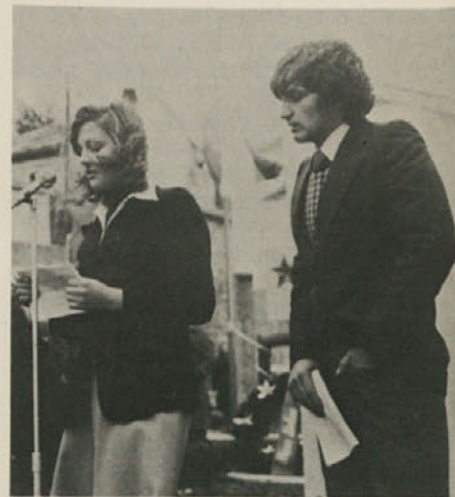
Borili smo se za svobodo, enakopravnost, pravico in za uničenje fašizma. Zmagali smo in veliko tega dosegli, toda ne še vsega.

Vsak dan lahko spoznavamo, da svoboda ni nekaj trajnega. Za svobodo, za demokracijo, za enakopravnost in proti novemu fašizmu se moramo in se bomo morali še boriti. Zato naj bo vsem ta in vsi naši spomeniki trajen opomin na preteklost, za sedanjost in za prihodnost, da hočemo živeti v miru, v sožitju in enakoopravno.

Včasih podvomimo o naših ljudeh, da so postali brezbržni in da so že pozabili prestano gorje, toda postavitev tega spomenika nam potrjuje prav obratno. Vaščani Gročane in Peska ste v rekordnem času opravili vse potrebno, da lahko danes tako svečano odkrivamo spomenik vašim padlim. V enem samem dnevu ste zbrali nad milijon lir in to v kraju, ki šteje komaj nekaj nad 30 družin. Tudi vsa ostala dela ste opravili s takim navdušenjem, ki nam dokazuje, kako je še v vas živ borbeni duh in kako je živa pripravljenost za utrjevanje idealov, za katere so vaši fantje žrtvovali svoja mlada življenja, da je nam danes boljše.

Dovolite mi, da izrečem še posebno zahvalo tistim, ki so največ pripomogli, da lahko danes odkrivamo spomenik in sicer vaškemu odboru za postavitev spomenika, načrtovalcu arhitektu Mitji Ra-

cetu, delavcem kamnoseškega podjetja Marmo-Sežana, Zvezi združenj borcev NOV Slovenije, obmejnim organom, občanom in kulturnim društvom, vsem, ki so s svojim sodelovanjem kakorkoli prispevali k uspešnemu odkritju spomenik ".

Silvana Petaros in Igor Racman sta vodila slovesnost ob odkritju spomenika v Gročani

V imenu vaščanov iz Gročane in Peska je na slovesnosti govoril Anton Petaros

Drago Slavec je govoril v imenu dolinske občinske uprave

odbor za postavitev spomenika; občinski odbornik iz Doline Drago Slavec in deželni svetovalec Dušan Lovriha, ki je zastopal tržaško pokrajinsko vodstvo združenja partizanov ANPI. Verski obred je opravil bazovski župnik Marijan Živic. V priložnostnem kulturnem sporedu so sodelovali pevski zbori Slovenec iz Boršta, Slavec iz Ricmanj, Prešeren iz Boljunca, Venturini iz Domja, Vodnik iz Doline in združeni godbi na pihala Breg in Ricmanje. Celoten spored sta vodila mlada domačina Silvana Petaros in Igor Racman.

Tovariš Drago Slavec je med drugim poudaril naslednje:

"Naložili so mi prijetno dolžnost, ki jo izvršujem z največjim zadoščenjem, da vam v imenu občine Dolina in njenih upraviteljev izrečem prizrčen pozdrav, vaščanom Gročane in Peska pa izkrene čestitke in pohvalo, da so ob 30-letnici osvoboditve postavili tako dostojen spomenik svojim padlim v borbi za svobodo.

Vsem je znano, kako je naša uprava občutljiva in naklonjena ohranjanju

Deželni svetovalec Dušan Lovriha na slovesnosti v Gročani

Georgij Dimitrov: Fašizem in delavski razred

III.

Avstrijska socialna demokracija ni zatrla fašizma, ker je odstopala pozicije delavskega razreda, drugo za drugo, brez odpora. Dopustila je buržoaziji učvrstiti njeno oblast, uničiti ustavo, očistiti državni stroj, vojsko in policijo socialdemokratskih funkcionarjev, iztrgati iz delavskih rok orožarno. Dopustila je fašističnim banditom nekaznovano ubijati delavce, sprejela je pogoje hirtemberškega pakta, ki je odprl fašističnim elementom vrata v podjetja. Hkrati pa so voditelji socialne demokracije polnili delavcem glave z linškim programom, v katerem so predvidevali alternativno možnost oboroženega nasilja nad buržoazijo in uvedbo proletarske diktature, zagotvljajoč jim, da bo stranka pozvala na splošno stavko in oborožen boj, če bodo vladajoči razredi začeli z nasiljem proti delavstvu, kakor da ne bi bila vsa politika priprav fašistične ofenzive proti delavskemu razredu vrsta nasilij nad njim, prikritih seveda z ustavnimi oblikami! Da, celo tik pred februarскими boji in v času bojev samih je vodstvo avstrijske socialne demokracije pustilo junaški Schutzbund v boju ločen od širokih množic in obsodilo avstrijski proletariat na poraz.

Ali je bila zmaga fašizma v Nemčiji neogibna? Ne. Preprečil bi jo lahko nemški delavski razred.

Toda zato bi bil moral ustanoviti enotno protifašistično proletarsko fronto, ki bi prisilila voditelje socialne demokracije, da ustavijo pohod proti komunistom in sprejmejo številne predloge komunistične partije za akcijsko enotnost proti fašizmu.

Ne bi se smela zadovoljevati za ofenzive fašizma in postopne likvidacije buržoaznodemokratskih svoboščin z ustavnimi resolucijami socialne demokracije, ampak bi morala odgovoriti z resnično množično borbo, ki bi zavrla fašistične načrte nemške buržoazije. Delavski razred ne bi smel pustiti vladi Brauna-Seweringa prepovedati Zvezo rdečih delavcev, ampak bi moral vzpostaviti med njo in skoro milijonskim Reichsbannerjem (zvezo državne zastave tj. socialdemokratske polvojaške množične organizacije (Pripis uredn.) borbeni stik in prisiliti Brauna in Seweringa k oboroženemu odporu in razbitju fašističnih band. Morala bi prisiliti voditelje socialne demokracije, na čelu pruske vlade k izvedbi obrambnih ukrepov proti fašizmu, poloviti fašistične voditelje, morali bi prepovedati njihov tisk, zapleniti njihova materialna sredstva in sredstva kapitalistov, ki so podpirali fašistično gibanje, razpustiti fašistične organizacije, odvzeti orožje itd.

Nadalje je bil delavski razred dolžan doseči obnovo, širjenje vseh vrst socialne pomoči, uvedbo moratorija in za krize podporo kmetom, ki jih ta uničuje — in to na račun obdavčenja bank in trustov,

da bi si tako zagotovili vzdrževanje delovnih kmetov. Vse to ni bilo izvedeno po krivdi nemške socialne demokracije in zato je fašizem lahko zmagal.

Ali sta buržoazija in plemstvo morala triumfirati v Španiji, v deželi, kjer so se tako zadovoljivo združile sile proletarske ustaje s kmečko vojno?

Španski socialisti so bili na oblasti od prvih dni revolucije. Ali so postavili bojno zvezo med delavskimi organizacijami vseh političnih smeri, vključno komuniste in anarhiste? Ali so zbrali delavski razred v enotni sindikalni organizaciji? Ali so zahtevali zaplembo vse veleposestniške, cerkvene in samostanske zemlje v korist kmetov, da bi jih pridobili za revolucijo? Ali so se skušali boriti za samoodločbo Kataloncev, Baskov, za osvoboditev Maroka? Ali so izčistili iz vojske monarhistične in fašistične elemente in jo tako pripravili, da bi prešla na stran delavcev in kmetov? Ali so razpustili med ljudstvom zasovraženo meščansko gardo, krvnika vseh ljudskih gibanj? Ali so udarili po fašistični stranki Gila Borlesa, po vsemogočnosti katoliške cerkve? Ne, ničesar niso storili. Odbijali so številne predloge komunistov za akcijsko enotnost proti ofenzivi buržoazne veleposestniške reakcije in fašizma. Izvedli so volilne zakone, ki so omogočili večino reakciji v parlamentu, zakone, ki so kaznovali ljudsko gibanje, zakon, po katerih sodijo sedaj herojske asturske rudarje. Z rokami meščanske garde so streljali kmete, ki so se borili za zemljo itd. — **Tovariši, tako je socialna demokracija utirala pot fašizmu na oblast v Nemčiji, v Avstriji in Španiji z dezorganiziranjem in cepljenjem vrst delavskega razreda.**

Tovariši, fašizem je zmagal tudi zaradi tega, ker je proletariat ostal odtrgan od svojih naravnih zaveznikov. Fašizem je zmagal zaradi tega, ker se mu je posrečilo pritegniti nase **velike množice kmetov**, ker je socialna demokracija v imenu delavske politike v resnici vodila protikmetsko politiko. Kmetje so videli na oblasti vrsto socialdemokratskih vlad, ki so po njihovem mnenju poseleljale oblast delavskega razreda, niti ena od njih pa ni reševala revščine kmetov, niti ena ni dala kmetom zemlje. Socialna demokracija v Nemčiji se ni dotaknila veleposestnikov, nastopala je proti stankam poljedelskih delavcev in zato so ti že davno pred prihodom Hitlerja na oblast zapuščali reformistične sindikate in v večini primerov prehajali v organizacijo "Jekleni šlem" in k narodnemu socializmu.

Fašizem je zmagal tudi zato, ker je uspel prodreti v vrste mladine, vtem ko je socialna demokracija odvajala delavsko mladino od razrednega boja, revolucionarni proletariat pa med njo ni razvil nujnega vzgojnega dela, ni posvečal dovolj paznje boju za njene posebne koristi in zahteve. Fašizem je izkoristil močno potrebo po borbeni dejavnosti med mladimi

in jih je večidel pritegnil v svoje bojne odrede. To pokolenje moške in ženske mladine ni preživelo vojnih strahot. Na svojih plečih pa občuti vso težo gospodarske krize, brezposelnosti in razpadanja buržoazne demokracije. Ker ne vidi perspektiv, se je pokazala v veliki meri izredno dojemljiva za fašistično demagogijo, ki mu je slikala mamljivo prihodnost v primeru zmage fašizma.

V zvezi s tem tudi ne moremo molče mimo vrste napak **komunističnih partij**, napak, ki so zavirale naš boj zoper fašizem.

V svojih vrstah smo nedopustno podcenjevali fašistično nevarnost. To še ni odpravljeno povsod. Tako je npr. v naših partijah razširjeno mnenje, da "Nemčija ni Italija", da je fašizem lahko zmagal v Italiji, ne more pa v Nemčiji, ker je industrijsko visoko razvita, visoko kulturna dežela, s štirideset leti tradicije delavskega gibanja; ali npr. stališče, ki ga še srečujemo, da v deželah "klasične" buržoazne demokracije ni tal za fašizem. Taka stališča so povzročala in še povzročajo slabo čuječnost, glede fašistične nevarnosti in hromijo mobilizacijo proletariata za boj proti fašizmu.

Navesti moramo tudi neredke primere, ko so bili komunisti presenečeni s fašističnim prevratom. Spomnite se Bolgarije, kjer je vodstvo naše partije zavzelo "nevtralno", se pravi oportunistično stališče do prevrata dne 9. junija 1923; spomnite se Poljske, kjer maja 1926 vodstvo komunistične partije, netočno ocenjujoč gibalne sile poljske revolucije, ni spoznalo fašistične značaja prevrata Pilsudskega in je hodilo daleč za dogodki; Finske, kjer je naša partija izhajala iz nepravilne predstave o počasni, postopni fašizaciji in spregledala fašistični prevrat, ki ga je pripravila vodeča skupina buržpazije, prevrat, ki je iznenadil partijo in delavski razred.

Ko ja narodni socializem postal že nevarno množično gibanje v Nemčiji, so naši tovariši, kot npr. Heinz, Neumann, za katere je bila že Bruningova vlada vlada fašistične diktature, ošabno izjavljali: "Kadarkoli bi že prišlo Hitlerjevo "tretje cesarstvo", bi bilo le meter in pol pod zemljo, nad njim pa zmagovita delavska oblast".

(Se nadaljuje)

Sedmi kongres Komunistične internacionale v Moskvi od 25. julija do 25. avgusta 1935 je obravnaval naloge komunistov v boju proti fašizmu in vojni. V mednarodni javnosti je zbudil veliko pozornost referat, ki ga je imel tajnik internacionale Georgij Dimitrov.

USTVARITI DEJANSKI PREOKRET

(Nadaljevanje s 1. strani)

vpravic in svobodnega razvoja slovenske narodnostne manjšine.

15. junij, ki je pomenil preokret v državi in poraz protikomunistične diskriminacije, odprl je nove pogoje, bolj pozitivne, za nadaljnji razvoj prenovitvenega procesa krajevnih uprav, dežel in države. Ta proces, kljub omejitvam in težavam, se je odprl tudi v Furlaniji-Juljski krajini, zaradi česar je položaj v deželi postal inkompatibilen s stvarnostjo. Razdvojenost večine se je poglobljala, medtem pa se je gospodarska kriza nenehno večala in je danes že dramatična.

Protikomunistična diskriminacija, ki jo podpirajo voditelji krščanske demokracije, je pomenila oviro in veliko škodo in je onemogočala deželi, da bi se soočala s perečimi vprašanji ter je naposled privedla do ohromitve.

Odločitev, ki so jo sprejeli tovariši socialisti je deblokirala ta položaj in odprla novo fazo. Obširna razprava v deželnem svetu 6. in 7. novembra je omogočila temeljito proučitev vzrokov krize in odgovornosti; omogočila je pogovor o vprašanih in predlogih za rešitev, ki smo jih postavili predvsem mi komunisti. Toda na koncu razprave se je izkazalo, da krščanska demokracija s trdovratnim vztrajanjem pri zavračanju politično-programatične konfrontacije z vsemi demokratičnimi silami — kar so predlagali komunisti, socialisti in drugi — sprejema hudo odgovornost. Krščanska demokracija je odgovorna za paralizo dežele in bo odgovorna tudi za morebitno podaljševanje krize.

Levi center je dokončno likvidiran tudi na deželni ravni kjer je doslej živel. Sedaj je potrebno, da delavci, ljudske množice, mladina in vsi delovni srednji sloji okrepijo pritisk v izvoljenih skupščinah in na delavskih zborih ter da z enotnimi boji za to da se problemi zaposlitve, kmetijstva, socialne službe, šole, avtonomije in javnih financ, pravic slovenske narodnostne skupnosti začno čimprej reševati. Zahtevati je treba, naj krščanska demokracija opusti svojo dosedanje usmeritev, katero so trmasto zagovarjali njeni deželni voditelji, četudi je bila v nasprotju z novimi usmeritvami, ki napredujejo v mnogih deželah in v državi na splošno. Nujno je, da se tudi v Furlaniji-Juljski krajini uresniči tak preokret,

kakšnega zahtevajo ljudske množice s številnimi enotnimi pobudami. Brez tega preokreta problemov ni mogoče rešiti.

Z opustitvijo antikomunizma se kriza lahko reši in tudi v naši deželi čimprej pristopi k novi politiki v enotnosti s podporo delavcev ter z njihovo udeležbo pri izbirah in vodstva dežele.

DEŽELA IN SLOVENC

(Nadaljevanje s 1. strani)

krize, če bo hotel upravljati in obstajati, bo moral nujno izvajati novo politiko z novim načinom vladanja in v tem delovanju vzpostaviti korekten odnos in sodelovanje s silami ustavnega loka in v prvi vrsti s KPI.

S podpisom sporazuma med Italijo in Jugoslavijo o dokončni meji se odpira za slovensko narodno skupnost novo obdobje, v katerem se bo morala država in prav tako deželni odbor in deželni svet resno spoprijeti in reševati vsa odprta vprašanja.

Italija se je še enkrat s sporazumom obvezala, da bo zaščitila slovensko narodno skupnost in uveljavila njene pravice. Dežela Furlanija-Juljska krajina je na podlagi deželnega statuta dala svoj pristanek in se pozitivno izrekla o tem sporazumu. To dejstvo, po mojem mnenju, obvezuje tudi našo deželo, da spoštuje in uresničuje obveznosti, ki izhajajo iz sporazuma. Zato ne bodo smeli imeti več mesta ugovori o nepristojnosti dežele za razreševanje slovenskih vprašanj.

Slovenci imamo še svoja specifična vprašanja, ki so vsem poznana in ki so zapopadana v zakonskih osnutkih, ki so bili predloženi parlamentu in deželnemu svetu. Obstajajo dokumenti in mnogo gradiva iz mednarodne manjšinske konference in drugih posvetovanj, okroglih miz, srečanj. Med zadnje beležimo zahteve, ki so jih upravičeno postavili predstavniki beneških Slovencev in s katerimi si med drugim prizadevajo, da bi bili tudi oni končno priznani kot sestavni del slovenske narodne skupnosti v naši deželi in bi s tem nehali vsako različno in krivično ravnanje do njih.

Skupina deželnih svetovalcev KPI, tako v deželnem svetu kot izven njega se zavzema za to, da bi deželna kriza porodila novo politiko, ki bo med drugim znala reševati tudi specifična vprašanja slovenske narodne skupnosti.

Kdo "caplja"

Marsikdaj se sprašujemo, če znajo uredniki goriškega "Katoliškega glasa" občasnno zardevati. To vprašanje se nam je vsililo, ko smo brali polemiko v predzadnji številki tega tednika. V njej pišejo o tem, kako komunisti slepomišimo z vprašanji Slovencev in (nekako) "capljamo" samo za pobudami, ki jih je kdaj prej dala "Slovenska skupnost". Neglede na to, ali je sploh KG kvalificiran, da potvarja uradno politiko te stranke in si prilašča pravico, da jo po svoje tolmači (in priostruje), moramo opozoriti urednike KG na znani pregovor, da "levica na ve kaj dela desnica".

V isti številki se namreč KG sam sebe demantira, ko na prvi strani objavlja poročilo o zahtevah Beneških Slovencev v videmskem pokrajinskem svetu. Osebo imenuje govor prof. Pavla Petričiča, izvoljenega na listi KPI, ki edini v Vidmu zastopa interese Benečanov. Znano je, da prav v Benečiji "Slovenska skupnost" ne deluje in torej komunisti ne "capljamo" za njo. Na tretji strani pa objavlja, z vidnim zadovoljstvom, pismo tržaškemu tedniku "Il Meridiano di Trieste", ki ga je napisala italijanska učiteljica in v njem odločno zagovarja pouk slovenščine tudi v italijanskih šolah na Tržaškem. Lepo je, da KG objavlja prevod tega pisma, še lepše bi bilo, če bi svojim bralcem povedal, je ga je podpisala tovarišica Giuditta Donini, ki ni "glas vpijočega v puščavi", pač pa je v pismu tolmačila znano stališče komunistov.

Morda komunisti "capljamo" za drugimi? Sam KG nam dokazuje, da to ni res. Lahko pa bi povabili urednike KG, naj kdaj pa kdaj capljajo... za resnico.

PRISPEVKI

V počastitev spomina Rosarie Colella, matere njegovega zeta Pina, bivšega partizana, daruje tov. Ivan Kalin z Opčin 1.500 lir za sklad DELA.

Ob vpisu naročnine je Silvij Kolombin od Sv. Ivana prispeval za sklad DELA 2.500 lir.

V počastitev spomina pokojnega Venca Slavec daruje družina Granduč iz Boljanca šte. 94 lir 2.000 za sklad DELA.

Virgilio Mora iz Sesljana prispeva za sklad DELA 1.000 lir.

Vsem darovalcem iskrena hvala.

NOVA TRGOVINA

poljedelskih strojev, priključkov, kmečkega in vinogradniškega orodja z vsemi nadomestnimi deli znanih znamk BCS, FERRARI, NOBILI, GOLDONI, S.E.P., CASTOR, ACHE, LOMBARDINI

AGROFOREST

GORICA - ULICA CARDUCCI 30 - Tel. 87.154

Bogata izbira,
ugodne cene,
nakup pri nas pomeni prihranek

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino

Direktor ALBIN ŠKERK
Odgovorni urednik
ANTON MIRKO KAPELJ
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 764-872, 744-074
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24-36
Letna naročnina 2.500 lir.
Poštni tekoči račun 11/7000
Tisk: Tipoffset Riva
Trst, Ul. Torrebianca 12